

OBČASNÍK

DIAMO

**ZVLÁŠTNÍ
ČÍSLO**
říjen 2019

Najdete v listě: Oslava 70. výročí zahájení těžby uranu na Příbramsku | Příbramské uranové ložisko | Báňská záchranná služba Československého uranového průmyslu | A léta běží, vážení

Čestné předsednictvo – za řečnickým pultem Ing. Šanda, dále zleva Mgr. Konvalinka, Bc. Sábel, Ing. Osner, CSc., Ing. Bc. Jež, doc. Ing. Grégr, CSc., JUDr. Dvořák, Ing. Blaszczyk, Ing. Skála

Oslava 70. výročí zahájení těžby uranu na Příbramsku

Dne 12. září 2019 se v příbramském kulturním domě konala oslava významného jubilea – 70. výročí zahájení těžby uranu na Příbramsku, spojená se křtem výroční publikace, která byla při příležitosti této mimořádné události vydána.

Slavnostního odpoledne se zúčastnilo mnoho současných i bývalých zaměstnanců odštěpného závodu Správa uranových ložisek Příbram a celá řada dalších hostů.

Program byl zahájen nástupem čestného předsednictva, ve kterém usedli Ing. Vladimír Šanda, zástupce Ministerstva průmyslu a obchodu, doc. Ing. Miroslav Grégr, CSc., emeritní místopředseda vlády, JUDr. Pavel Dvořák, zástupce předsedy Českého báňského úřadu a ředitel Sekce

báňské správy ČBÚ, Ing. Zdeněk Osner, CSc., předseda představenstva Zaměstnavatelského svazu důlního a naftového průmyslu, Bc. Jan Sábel, předseda Odborového svazu pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu, Mgr. Jan Konvalinka, starosta města Příbram, Ing. Sta-

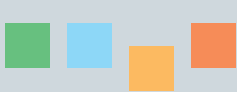
nislav Blaszczyk, bývalý zaměstnanec odštěpného závodu Správa uranových ložisek, Ing. Bc. Jiří Jež, ředitel státního podniku DIAMO, a Ing. Zbyněk Skála, ředitel odštěpného závodu Správa uranových ložisek Příbram.

Po nástupu čestného předsednictva zazněla hornická hymna v podání Cechu příbramských horníků a hutníků. Poté vystoupil Ing. Bc. Jiří Jež, který srdečně přivítal přítomné hosty v královském horním městě Příbrami, představil členy čestného předsednictva a následně krátce shrnul

pokračování na straně 2

Ředitel o. z. SUL Ing. Zbyněk Skála

Oslava 70. výročí zahájení těžby uranu na Příbramsku

pokračování ze strany 1

sedmdesátiletou historii příbramského ložiska. Připomněl, že za sedmdesát let bylo na uranových dolech v Příbrami zaměstnáno bezmála 100 000 lidí, vyraženo bylo 23 km jam, 300 km komínů, 2 188 km překopů a chodeb. Odpracovaná žilná plocha činila celkem téměř 20 mil. m³ aktivních základek,

doc. Ing. Grégr, CSc., Ing. Šanda

z nichž pro další úpravu bylo předáno téměř 42 tisíc tun uranové rudy, což je v rámci ČR dosud největší podíl. Zmínil se také o útlumu uranového hornictví, který přišel v 90. letech 20. století, i o posledním voze vytěženém z příbramského ložiska, šachty č. 19 dne 30. září 1991. „Děkuji všem bývalým i současným pracovníkům za odvedenou práci. To jejich zásluhou můžeme dnes oslavit již 70 let existence zdejšího odštěpného závodu,“ uvedl pan ředitel na závěr svého vystoupení. Poděkování bývalým zaměstnancům za namáhavou, nebezpečnou a mimořádně zodpovědnou práci při zajištění těžby uranové rudy zaznělo i z úst Ing. Vladimíra Šandy z MPO. Vzpomněl také na chovance táborů nucených prací, později nápravně pracovních táborů, zřízených při uranových dolech, kteří byli do těžby uranové rudy zapojeni nedobrovolně, a zmínil přínos uranových dolů pro rozvoj města Příbrami a jeho výstavby. V závěru svého vystoupení věnoval Ing. Šanda pozornost současným úkolům, které stojí před státním podnikem DIAMO, odštěpným závodem SUL – pokračování v zahlazování následků hornické činnosti, provozování čistíren důlních vod, zajišťování báňského monitoringu nebo zahájení sanací a rekultivací odvalů po těžbě rud a uranu v příbramském regionu za podpory Ministerstva průmyslu a obchodu. „Stát i MPO budou i na-

dále využívat kvalifikaci a širokou odbornost pracovníků státního podniku DIAMO k zajištění a prosazování přímé kontroly nad hájením vlastnických a ekonomických zájmů státu při osvojování ložisek strategických nerostných surovin České republiky,“ řekl Ing. Šanda. Doc. Ing. Miroslav Grégr, CSc., ve svém vystoupení zavzpomínal na

rok 1969, kdy byl generálním ředitelem Československého uranového průmyslu Ing. Karel Boček, a na náročné období kolem roku 2000 spojené s poklesem cen uranu, kdy se i díky jeho zásahům ve vládě podařilo zachovat existenci státního podniku DIAMO. Mimo jiné připomněl, že jako ministr průmyslu a obchodu stál v roce 2001 také u jednoho z významných okamžiků v historii příbramského odštěpného závodu, u sloučení státního podniku DIAMO, odštěpného závodu Správa uranových ložisek s Rudnými doly Příbram.

Ing. Sladký, F. Knížek

„Sloučení obou podniků bylo ku prospěchu věci, vznikl tehdy prosperující podnik v čele s panem ředitelem Ing. Bc. Jiřím Ježem a jeho prvním zástupcem, ekonomickým náměstkem Ing. Jaroslavem Vanda-

sem, který byl z Příbrami a problematiku Rudných dolů dobře znal.“ Na závěr pan docent doplnil: „Se zájmem budu i nadále sledovat vaše počínání a věřím, že i nadále se vám bude dařit.“

JUDr. Pavel Dvořák pozdravil všechny zúčastněné jménem státní báňské správy a krátce shrnul historii těžby uranu na Příbramsku, která je neodmyslitelnou součástí historie hornictví v České republice. Připomněl také, jak náročnou a rizikovou profesí hornictví je, a vyjádřil uznání všem, kteří se na těžbě svojí poctivou prací podíleli a přispěli tak do bohaté mozaiky našeho hornictví.

Ing. Zdeněk Osner, CSc., vystupující jménem Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů a Zaměstnavatelského svazu důlního a naftového průmyslu, vyjádřil úctu k obrovskému množství práce, která byla za uplynulých 70 let v rámci uranového průmyslu na Příbramsku odvedena.

Bc. Jan Šábel se v úvodu svého vystoupení krátce vrátil do historie, do roku 1789, kdy byl uran objeven. Následně poděkoval za velmi dobrou spolupráci Zaměstnavatelskému svazu i vedení státního podniku DIAMO a popřál všem přítomným hlavně zdraví. Starosta města Příbrami Mgr. Jan Konvalinka promluvil o historickém spojení města s těžebním průmyslem, ať už se jednalo o těžbu stříbra, rud nebo uranu. „Těžba uranu do značné míry ovlivnila a determinovala vývoj našeho města, ovlivnila jeho tvář, jeho infrastrukturu i občanskou společnost. Jsme hornické město se vším, co

k tomu patří,“ uvedl pan starosta. „Státní podnik DIAMO dodnes poskytuje práci mnoha zdejším občanům,“ dodal. Na závěr pan starosta poděkoval všem minulým i současným pracovníkům, horníkům i těm, kteří pracují na denním světle, za odvedenou práci. Svým vystoupením zpestřil čtvrté odpoledne Ing. Stanislav Blaszczyk, bývalý zaměstnanec příbramského podniku, který více než 30 let působil na Lešetických a na šachtě č. 16. Ing. Blaszczyk zavzpomínal na období, kdy pracoval na uranových dolech: „Tady pracovali zaměstnanci od Aše až po Košice a vytvářeli vynikající kolektivy, na které se nedá nikdy zapomenout. Při fárání fungovala soudržnost. Dovolte mi, abych já, jako pamětník, vám všem popřál hodně zdraví do dalších let a hodně úspěchů,“ doplnil.

Ing. Pruner, Ing. Podlaha a Ing. Sirotek

Následně Ing. Zbyněk Skála připomněl začátky uranových dolů na Příbramsku – zřízení Báňského inspektorátu VII ke dni 1. května 1949, následná období rozkvětu a útlumu, která uranový průmysl provázela, i vytěžení posledního vozu uranové rudy, které však neznamenovalo ukončení důlních prací. „Pokračovali jsme nadále

nikne a bude pokračovat dál. Děkuji všem, kteří se podíleli na tom, že v roce 2019 můžeme oslavit 70. výročí existence zdejšího závodu,“ uzavřel své vystoupení Ing. Skála.

Následovaly hornické písně „Kahanec na palci“ a „My karbonáři veselí“ v podání Cechu příbramských horníků a hutníků. Po jejich

Hornická hymna v podání Cechu příbramských horníků a hutníků

v podzemních pracích, a to při budování podzemního zásobníku plynu na šachtě č. 16. Díky tomu jsme překlenuli období největšího propouštění a mohli jsme zde zaměstnávat nadále 700 lidí v hornických i ostatních profesích potřebných pro činnost dolu,“ řekl Ing. Skála. „Dílo bylo dokončeno v roce 1998, od té doby jsme se stali inženýrskou organizací zajišťující zahlazování následků po hornické činnosti, podílíme se na různých ekologických aktivitách. Do budoucna je s námi počítáno, budeme zdejší odvaly poskytovat pro potřeby stavebního kameniva například pro výstavbu dálnic. Na toto období se těším. Čerpáme z dlouholetých zkušeností našich předchůdců – čerpáme inspiraci a motivaci pro další budování naší organizace, která, doufám, neza-

doznění požádal ředitel státního podniku DIAMO pana doc. Ing. Miroslava Grégra, CSc., o pokřtění výroční publikace „Sedmdesát let od zahájení těžby uranu na Příbramsku“. Slavnostní okamžik završil Cech příbramských horníků a hutníků hornickou písní „Proto tedy připijme hornickému stavu“, čímž byla oficiální část akce ukončena.

Slavnostní odpoledne pokračovalo svou neformální částí, která poskytovala dostatek prostoru pro setkání bývalých kolegů a kamarádů a jejich společné vzpomínání na doby dávno i nedávno minulé. K tanci a poslechu hrála skupina Forte. Hosté se bavili do večerních hodin, kdy byla akce ukončena. ■

*Ing. Gabriela Úradníková
vedoucí odboru
kancelář ředitele s. p.*

Ing. Blaszczyk, Ing. Brüstl

Křest výroční publikace

Příbramské uranové ložisko

Šachta č. 15

V letošním roce uplynulo sedmdesát let od otevření největšího žilného hydrotermálního ložiska v České republice a zároveň i jednoho z nejvýznamnějších světových ložisek uranu v Příbrami. Příbramské ložisko se stalo na dlouhou dobu hlavním producentem uranu, kde se v rozmezí let 1949–1991 vytěžilo 48,4 tisíc tun uranu, což představuje asi 36 % veškeré těžby uranových rud v Československu.

Uranové rudy se začaly těžit na začátku 20. století v Jáchymově, kde sloužily k výrobě radia pro lékařské účely. Předtím zde byly uranové rudy považovány za nezájímavé, neboť s jejich výskytem klesaly obsahy stříbra. Využití našly jen při barvení skla, kterému dodávaly žlutou nebo zelenou barvu. Po otevření ložisek v Kanadě a Kongu ceny uranu prudce klesly. Prudký obrat nastal po druhé světové válce, kdy Spojené státy americké použily ve válce proti Japonsku atomové bomby a kdy se vítězná protihitlerovská koalice rozpadla. Svět se začal dělit na dva ideologicky nesmiřitelné bloky. Sovětský svaz, aby si zachoval statut velmoci, nutně potřeboval atomovou zbraň, a tedy i uran. Je-

diné otevřené ložisko tohoto prvku bylo právě v Jáchymově. Ještě v listopadu 1945 byla podepsána kontroverzní „Dohoda mezi vládou Svazu sovětských socialistických republik a vládou Československé republiky o rozšíření těžby rud a koncentrátů v Československu, obsahujících radium a jiné radioaktivní prvky, jakož i o jejich dodávkách Svazu sovětských socialistických republik“. Československo se zavazovalo zřídit státní těžební podnik za účelem průzkumu a těžby radioaktivních surovin a Sovětský svaz poskytnout pomoc ve formě vyslání odborných pracovníků potřebných při průzkumu a těžbě radioaktivních surovin a dodávky nutné techniky a materiálu. Už v roce 1946 byl zřízen

národní podnik Jáchymovské doly. Dokument pod čj. IV/4-180858/46 byl vydán 7. března 1946, ale den vzniku Jáchymovských dolů se stanovoval k 1. lednu 1946. Hned po ustanovení nového národního podniku se začalo v omezené míře s těžbou, hlavně s přetěžováním starých odvalů. Zároveň se rozběhly práce na plošném průzkumu radioaktivních surovin. Ze SSSR dorazily týmy geologů, geofyziků a báňských specialistů. Geologický průzkum radioaktivních surovin se zpočátku soustředil na okolí Jáchymova, kde se brzo dostavily i první pozitivní výsledky ve formě nadějných lokalit, jako byly Potůčky a Abertamy v Krušných horách. Zájmová oblast uranového průzkumu se však rychle zvětšovala a průzkumné práce se prováděly i v lokalitách mimo Krušné hory. Při hledání nových ložisek se vycházelo ze zkušeností z Jáchymova, kde se uran nacházel spolu se stříbrem. Bylo proto logické, že zájem geologů se brzo zaměřil i na Příbram. Zdejší březohorské ložisko bylo těženo již několik staletí a proslavilo jej právě stříbro a navíc o smolinci se zde zachovalo několik zpráv. Tato ruda se měla nacházet mezi jámami Anna a Prokop na Jánské žíle a na dole Lill. První průzkumná jednotka dorazila do Příbrami koncem léta 1947 pod vedením sovětských geologů. Začala pracovat pod patronací Rudných a tuhových dolů. V podzemí začala revize na vrchních patrech dolu Anna v oblasti Jánské žíly, znovu otevřená byla i Matyášova štola, někdy nazývaná i Matějská, ražená pod dnešní

nemocnicí. Svou činnost zaměřila průzkumná jednotka hlavně na odvaly těžených i již opuštěných dolů. Vedle Anenského odvalu byly revidovány odvaly dolu Lill, Svatá Hora, Vrančice a staré odvaly po těžbě železných rud u Žezic – odvaly štol Florentinská, Václavská a šachet Schwarzenberská, Alois, Marie, Andreas. Průzkum byl prováděn i na pinkách po staré těžbě železných rud na vrchu Vojna. Celkem bylo prověřeno asi šedesát objektů. Výsledkem tohoto předběžného průzkumu byla zpráva, ve které bylo okolí Příbrami označeno jako možný, průmyslově využitelný zdroj Fe-U zrudnění, kde je třeba provést detailnější průzkum, zejména na Svaté Hoře, TřebSKU, Vrančicích, Vojně a na šachtě Lill. Jánská žíla byla klasifikována jako již vydobytá, v úvahu zde připadalo pouze zkušební dobývání celků a průzkum jejího jižního křídla. Závěr zprávy navrhoval i rozšíření průzkumu o oblast asi 50 km dlouhou směrem na jihozápad.

Od roku 1948 byl geologickým průzkumem pověřen speciální útvar Kutacích prací. Skupiny tohoto útvaru, tzv. kutačky nebo také expedice, byly značeny písmenem K. Skupina K-2 byla vyslaná na Příbramsko ověřit a rozšířit výsledky první průzkumné jednotky. Úkolem K-2 bylo provést vyhledávací geologický průzkum ura-

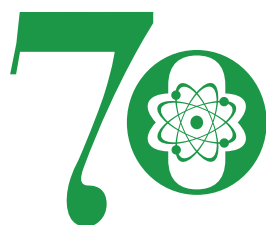
nového zrudnění na linii dlouhé více jak 100 km, tvořící kontakt středočeského plutonu s horninami paleozoika barrandienské oblasti. Tato linie s centrem v Příbrami se táhla od Říčan na severovýchodě až po Nepomuk na jihozápadě. Průzkum se soustředil na březohorské ložisko. Začalo se s těžbou celků a zbytkových ploch na Jánské žíle, na dole Lill se revidovala důlní díla v úrovni 5. a 9. patra. Z dolu Prokop a Svatá Hora se začaly razit nové chodby, které měly ověřit území za jílovou rozsedlinou jižně od ložiska. Tento pokus byl však brzy ukončen kvůli velkým přítokům vod a složitým tektonickým podmínkám.

V okolí Milína se začalo s hloubením dvou jam. V TřebSKU, asi 6 km jižně od Příbrami, byly průzkumem přímo na povrchu zjištěny žilné výchozy silně zoxidovaných uranových rud mimo zájmovou oblast předcházející těžební činnosti. Průzkumné práce neprokázaly podobnost s Jáchymovem, uranové zrudnění v těžitelném množství se na polymetalickém ložisku Ag-Pb-Zn rud nepotvrdilo. Jako nadějná oblast se však ukázalo okolí u vrchu Vojna, vzdálené asi 5 km jihozápadně od Příbrami. V blízkém okolí se nacházelo několik starých šachtic na těžbu železné rudy, významná těžba zde v minulosti neprobíhala. V roce 1948 zde začal průzkum vyhloubením

pokračování na straně 4

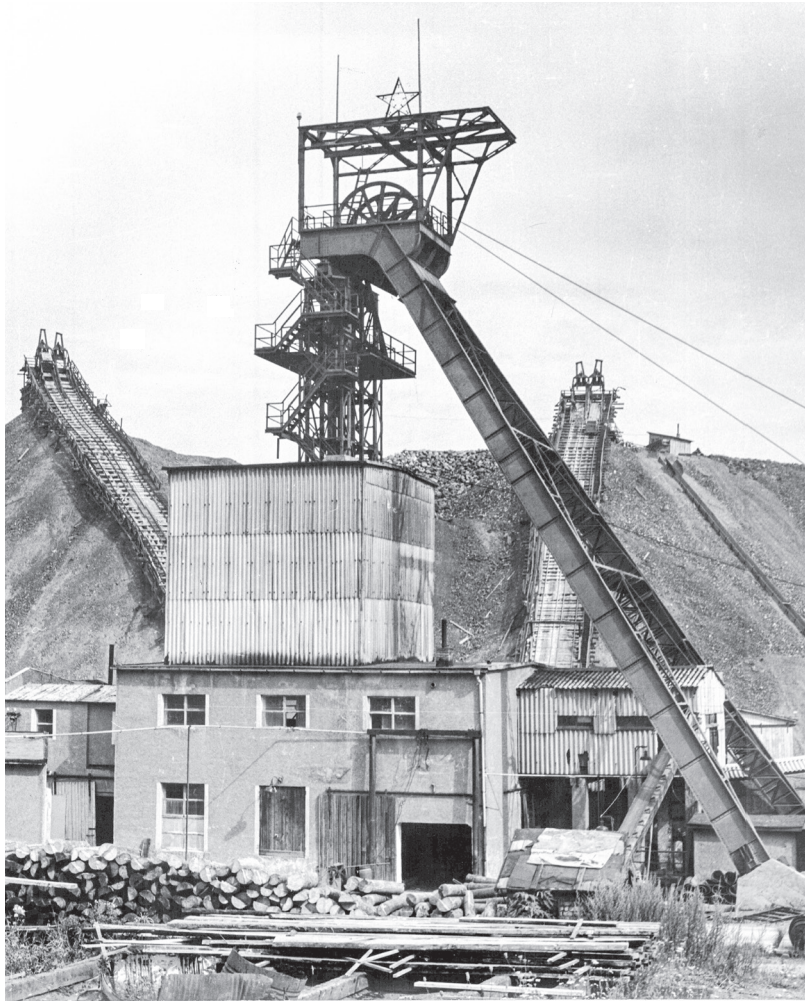

Nakládací pas za vrtacím vozem VV-4, šachta č. 19

**SEDMDESÁT LET
od zahájení těžby
uranu na Příbramsku**

Příbramské uranové ložisko

Šachta č. 4

několika šachtic – šurfů a průzkumných rýh. Výsledky zrudnění v těchto průzkumných dílech rozhodly o provedení rozsáhlejšího podzemního průzkumu a vyhloubení tří jam, které dostaly název Vojna č. 1, Vojna č. 2 a Vojna č. 3 Kamenná. Geologický průzkum objevil první žíly uranového zrudnění na Příbramsku. K jejich otevření byly vyhloubeny další dvě jámy č. 3A a 3C. Koncem roku 1948 bylo v rámci průzkumných prací prováděných pracovníky expedice K-2 obnoveno 377 m jam (Svatá Hora, Třebsko) a 5 508 m chodeb (Anna – Prokop, Svatá Hora, Třebsko). Nově bylo vyhloubeno 128,5 m jam (Vrančice, Vojna), 1 435 m mělkých průzkumných šachtic – šurfů, vyraženo 2 100 m nových chodeb a překopů a na Jánské žíle bylo vydobyto 660 m² dobyvek. Na základě výsledků geologicko-průzkumných prací byl ještě v roce 1948 proveden první výpočet zásob uranových rud na Příbramsku.

Snaha o co nejrychlejší těžbu strategických radioaktivních surovin, diktovaná politickými důvody, vedla ke snaze co nejdříve předat zjištěné zásoby a vyražená průzkumná důlní díla organizaci, která by tuto těžbu zajišťovala. K 1. květnu 1949 bylo na základě nařízení vlády zřízeno v rámci Jáchymovských dolů provozní oddělení, označované jako Báňský inspektorát č. VII. Prvním inspektorem byl jmenován Ing. Petr Polák, bývalý pracovník Rudných a tuhových dolů. Funkce inspektora byla spojena s administrativním, ekonomickým a personálním řízením. Vlastní těžbu a úpravu rud řídili v té době sovětské experty. Příbramský VII. inspektorát byl v roce 1949 jedním z pěti těžebních organizací spadajících pod dynamicky se rozvíjející n. p. Jáchymovské doly Jáchymov. Nový těžební závod navázal na práci průzkumné skupiny K-2. Od expedice K-2 převzal Báňský

inspektorát č. VII, později přejmenovaný na Jáchymovské doly Příbram (JD Příbram), jámy Vojna č. 1 a Vojna č. 2, které otvíraly žíly, označované jako D. Obě jámy byly už vyhloubené na úroveň 1. patra a žíly byly připravené k dobývání. V roce 1949 se pokračovalo v prohlubování jámy č. 2, která brzo dosáhla úrovně 2. patra a spolu s ražbou sledných chodeb začaly i dobývací práce na žilách D2, D3 a D19. U žíly D3 se dobýval z povrchu i její výchoz v délce asi 45 m do hloubky 8 m. Od K-2 byla převzatá i jáma Vojna č. 3, ležící v katastrálním území Lazsko. V listopadu dosáhla úrovně 1. patra v hloubce 68 m pod povrchem a začalo se s ražbou sledných chodeb a překopů. K prohloubení jámy na 2. patro došlo ke konci roku 1950. V tomto roku byla zaražena ve vzdálenosti pouhých 170 m, ale už na katastrálním území Kamenná, jáma označovaná jako 3A. Později zde byly vyhloubeny ještě jámy č. 3B a 3C.

V těchto počátečních letech rychlým tempem pokračovalo ověřování ložiska, především severovýchodním směrem, kde byly nalezeny nové nadějně oblasti. Velmi rychle postupovalo zejména hloubení jam, a to v nezvykle velkém množství. V roce 1949 se na příbramském ložisku vyhloubilo prvních 185 m jam. O rok později už to bylo 399 m. Začaly se hloubit jámy č. 4 v Lešetích a na Brodě jámy č. 5 a č. 6, v Třebsku jáma č. 7 a v katastru obce Háje u Příbramě jáma č. 9. Ještě v roce 1950 se začalo s hloubením jámy č. 8 v Záhořanech u Mníšku pod Brdy, která ležela vzdušnou čarou asi 35 km od centra těžby uranu v Příbrami, na severovýchodním okraji ložiska. V letech 1951–1954 se hloubilo už 400 až 650 m jam ročně. V roce 1951 byly na Bytíz uhloubeny jámy č. 10 a č. 11. Nevelká vzdálenost jednotlivých jam umožňovala jejich rychlé vzájemné propojení, vytvoření prů-

choziho větrání a urychlení otvírky a dobývání ložiska. Navíc krátká vzdálenost mezi jámami umožňovala operativní přeorganizování práce, například při prohlubování jedné jámy mohla zároveň pokračovat ražba horizontálních důlních děl a práce na dobývkách, kdy prohlubovanou jámu nahradila jáma sousední. První jámy byly projektované, nejspíš podle zkušeností z Jáchymova, pro ložisko se zrudněním do hloubky 400 až 500 m. Byly hloubené v obdélníkovém profilu o rozměrech 2,4 m × 4,55 m. Po vyztužení jámy závěsnou věnovou výztuží, zhotovenou z dřevěných hranolů, byl její světlý průřez 7,7 m². Jámy měly klasicky strojní oddělení pro těžbu důlních vozů o objemu 0,65 m³ a lezní a strojní oddělení. Zpočátku, při zahlabování, se používaly k zavěšení těžních nádob, tzv. okovů, dřevěné trojnožky, které později nahradily těžní věže. U prvních jam, hloubených na konci čtyřicátých a ještě na začátku padesátých let, byly těžní věže dřevěné. Později je většinou nahradily věže ocelové.

Ke konci roku 1955 bylo jasné, že jámy zahloubené před tímto rokem jsou poddimenzovány jak z hlediska svých profilů, tak i hlavně z hlediska strojního vybavení, a že ke zpřístupnění ložiska pod pětisetmetrovou hloubku budou jámy

pokračování ze strany 3

větším profilu než jámy předcházející. V padesátých letech se, zcela v duchu soudobé ideologie budovatelského nadšení, rozšířilo rychlorazičské hnutí. Ze Sovětského svazu byla přejímána řada metod mobilizace pracovních sil. Kromě stachanovského a údernického hnutí to bylo socialistické soutěžení a socialistické závazky. V květnu 1952 bylo dokonalou organizací dosaženo světového rekordu v měsíčním postupu 693,1 m. Ani tímto těžko uvěřitelným výsledkem snaha o vyrazení co největšího počtu metrů chodeb nekončila. Vrcholem dosaženým při ražbě horizontálních chodeb klasickou technologií se stala ražba překopu na 6. patře jámy č. 6 v roce 1956. Od 7. října do 6. listopadu 1956 zde bylo vyraženo 1 021,3 m překopu. Kromě tohoto špičkového měsíčního postupu byla ražena celá řada překopů s postupy okolo 500 m za měsíc. V druhé polovině padesátých let se začala projevovat snaha o prodloužení období s rekordními postupy na více měsíců. Od srpna do října 1955 se podařilo vyrazit 1 385,4 m překopu oproti očekávaným 1 500 m. V roce 1959 byla naplánovaná ražba překopu o délce 3 km během šesti měsíců, tedy každý měsíc 500 m postupu. Překop dostal název „Překop míru“. Od 7. listopadu 1958 do 8. dubna 1959 se nakonec

civilních zaměstnanců, o čtyři roky později, v roce 1953, už 2 360 a v roce 1956 už dosáhl stav civilních zaměstnanců čísla 5 375. Jednalo se převážně o nekvalifikovanou pracovní sílu, bez předcházejících zkušeností s hornickou prací. Většina zaměstnanců musela být rychle přeškolená na novou profesi, aby se co nejdříve zapojila do plnění, v té době politicky důležitého, úkolu, do těžby strategické suroviny. Bylo zapotřebí nejen nové pracovníky zaškolit, ale i zajistit nezbytné zázemí a ubytování. Na polích mezi Březovými Horami a Příbrami začalo vyrůstat nové moderní sídliště. Na těžbu uranu byly nasazeny tisíce vězňů. Od začátku do konce padesátých let pracovali v uranových dolech vedle odsouzených, kteří se za války provinili trestnými činy nebo kolaboraci s nacisty, a odsouzených za běžnou kriminální činnost, i lidé souzení na základě zákona č. 231/1948 Sb. (zákon na ochranu lidově demokratické republiky), později podle trestního zákona č. 86/1950 Sb. Tito vězni se provinili pouze svou politickou činností nebo jen svým přesvědčením a názory.

Ve druhé polovině padesátých let došlo v těžbě uranu k zásadním změnám. Jaderné velmoci, USA a SSSR, nahromadily dostatečné zásoby této strategické suroviny

Šachta č. 19

muset být přestavěny, nebo ložisko otevřeno slepými jámami. Výsledky báňských prací již definitivně vyvrátily předpoklad o podobnosti jáchymovského a příbramského ložiska, co se týče jejich hloubek. V roce 1955 byly zaraženy další dvě jámy. V katastrálním území Bytíz jáma č. 11A a v katastru obce Brod u Příbramě jáma č. 15. Jámy měly sloužit k otvírce ložiska ve více jak kilometrových hloubkách, kam pronikaly postupně a i s víceletým přerušením hloubení. Pro zvýšení kapacity těžby byly vybavené pro klecovou i skipovou těžbu. Obě byly už hloubeny ve

podařilo vyrazit celkem 3 318,8 m překopu. Takovéto výkony byly na hranici lidských sil, přesto se do soutěžení zapojovaly další kolektivy, a to nejen překopářů. Rychlorazičského hnutí se zúčastnily i party na sledných chodbách, komínech, při hloubení jam i na dobývkách. Takovýto objem báňských prací, spojený s rychlým rozvojem hornictví a těžkého průmyslu, kladl zvýšené požadavky na zajištění pracovní síly. V roce 1949 začínalo v rámci Báňského inspektorátu č. VII pracovat na otvírce uranového ložiska v Příbrami 311

a jaderná energetika byla v té době ještě v počátcích. Těžby uranu na Příbramsku se to však nedotklo. V roce 1957 byl vyrazen největší počet metrů všech horizontálních a vertikálních důlních děl dohromady. Celkem za jediný rok vzniklo téměř 143 km překopů, sledných chodeb, jam a komínů. Tyto výkony pokračovaly i v následujících letech.

Měnila se i situace na ložiscích uranových rud. Po víc jak deseti letech těžby se tenčily zásoby rud na Jáchymovsku a v Horním Slavkově. O postupné likvidaci zdejších

pokračování na straně 5

Příbramské uranové ložisko

V popředí úpravna, dnes již odtěžený odval a šachta č. 16

těžebních podniků bylo již rozhodnuto. A protože i zásoby na ložisku Potůčky nenaplnily požadované očekávání, jediným perspektivním ložiskem na konci padesátých let zůstávalo příbramské ložisko. Zde se těžba přesouvala do nejbohatší středové části ložiska, pásma dlouhého asi 11 km mezi Lešetnicemi a Bytízem.

V dubnu 1957 se rozhodlo o hloubení nových jam č. 16 a č. 19, které měly doplnit jámy č. 11A a č. 15 a otevřít ložisko do více jak kilometrové hloubky. Jáma č. 16 dosáh-

la v roce 1976 hloubky 1 838,4 m a stala se tak nejhlubší jámou v Československu a zároveň ve střední Evropě. Jáma č. 19 se však začala hloubit až v roce 1965. V roce 1958 přišlo na řadu hloubení jam č. 21 – Háje a č. 22 – Dubenec, v roce 1959 jámy č. 23 – Ostrov a č. 24 – Libice.

Na začátku roku 1960 došlo pro Příbram k důležité organizační změně. Do města přesídlilo z Jáchymova ředitelství Ústřední správy výzkumu a těžby radioaktivních surovin.

Od roku 1958 se začalo i s druhotným dobýváním uranových rud, vypouštěním základek. V počátečních letech byla snaha získat rychle co největší množství kvalitní rudy. Ani tehdy používaná úpravárenská technologie neumožňovala zpracování materiálu s nízkým obsahem uranu, a proto byly chudé rudy deponované na povrchu jako U-materiál. Navíc mocnost i zrudnění žil bylo značně nerovnoměrné, což způsobovalo určité ztráty při dobývání výstupkovými metodami, kdy docházelo k přimí-

pokračování ze strany 4

sení rudy do horniny, která zůstala v dobývce jako základka. Po dokončení nových úpravárenských kapacit se ukázalo jako výhodné získávat uran i z těchto chudých rud a základek z bloků dobývaných výstupkovou metodou. V roce 1960 se vypouštěním vytěžilo téměř 64 000 m³ základek, v roce následujícím pak 156 600 m³. Tento vzrůstající trend s menšími výkyvy pokračoval do roku 1967, kdy se vypustilo 291 200 m³.

V roce 1965 se začalo v centrální části ložiska s hloubením z povrchu dvou posledních jam, jámy č. 13 a jámy č. 19. Jáma č. 13 byla netěžební, sloužila k větrání a k dopravě materiálu. Byla ražena v letech 1965–1971 kombinací hloubení a přibirky vyražených komínů. Vzhledem k účelům, pro které byla ražena, neměla klasickou těžní věž. Jáma č. 19 byla hloubená v letech 1965–1977 na 29. patro do hloubky 1 456,6 m. Ocelová věž byla 63 m vysoká, v 52 m byl zabudován těžní stroj. Ruda byla těžena pomocí skipo nádoby, dopravu osob a materiálu zajišťovaly klece.

Od začátku sedmdesátých let se začaly projevovat vážné obtíže při plnění dodávek uranové rudy do SSSR. Příbramské uranové ložisko bylo ve svých nejbohatších partiích vydobyto a těžba se přesunula do značných hloubek. Spolu s hloubkou klesala i kvalita a množství zásob uranu a naopak rostly

finanční náklady na vytěžený kilogram uranového kovu. V roce 1976 roční těžba uranu klesla na 780 t a příbramské ložisko po letech přestalo být největším producentem uranu v republice. Prvenství přešlo, díky chemické těžbě, na Uranové doly Hamr.

V osmdesátých letech uranový průmysl v ČSSR stagnoval, těžba však omezena nebyla. V roce 1981 byla mezi ČSSR a SSSR podepsána nová dohoda s platností na 10 let, podle které byl stanoven objem ročních dodávek uranového koncentrátu ve výši 2 400–2 500 t, tedy na úrovni roku 1980. Příbramské ložisko už v nových plánech nehrálo rozhodující úlohu. Uranové doly Příbram přecházely na „neuránovou“ výrobu, hledaly se náhradní výrobní programy. Přesto byly počty metrů vyražených důlních děl a hlavně odpracované žilné plochy a kubatura vypouštěných základek na počátku osmdesátých let stále poměrně vysoké. Ještě v roce 1982 bylo vyraženo téměř 32 km chodeb a překopů, ale tento počet každý rok klesal. U dobývacích prací byla situace podobná, největší objemy prací se týkaly vypouštění základek. Poslední vůz s uranovou rudou byl z příbramského ložiska vytěžen jámou č. 19 dne 30. září 1991. Těžiště těžby se definitivně přeneslo do severních Čech. ■

*Ing. Roman Kučera
vedoucí oddělení správy ložisek,
břemen a geologie
o. z. SUL*

Báňská záchranná služba Československého uranového průmyslu

Báňská záchranná služba je speciální obor hornického povolání. Ušlechtilost, humánnost a statečnost je náplní záchrannářské činnosti, vykonávané v obtížných důlních podmínkách. Kus chlapecké odvahy, osobní obětování a láska k práci – to je obraz důlního záchrannáře minulosti i budoucnosti.

První závodní báňské záchranné stanice tehdejších Jáchymovských dolů byly zřizovány od roku 1948 v tehdejším centru těžby uranové rudy v Jáchymově v západních Čechách.

Od roku 1953 je činnost báňské záchranné služby na Příbramsku organizována ve skromných podmínkách v prostorách Svatohorské šachty.

Vznikla tím vlastně první organizace, jejímž úkolem bylo soustředit do svých řad pracovníky, kteří se v rámci své nově vzniklé hornické profese budou zabývat záchrannářskou činností.

S postupným rozvojem těžby uranové rudy na příbramském ložisku byla v letech 1957–1958 zřízena Hlavní báňská záchranná stanice (HBZS) se stálou pohotovostní službou v Brodu u Příbrami, tj. v centru rozsáhlého příbramského uranového ložiska.

Tato Hlavní báňská záchranná stanice rovněž zpočátku řídila výkon báňské záchranné služby na podří-

zených báňských záchranných stanicích v dalších těžebních oblastech Československého uranového průmyslu (ČSUP) v západních Čechách – oblast Zadní Chodov, na Moravě – oblast Dolní Rožínka, v severních Čechách – oblast Stráž pod Ralskem a na průzkumných pracovištích uranového průzkumu na celém území tehdejší ČSR.

HBZS dále zajišťovala úvodní školení a výcvik v dýchacích přístrojích včetně závěrečných zkoušek všech nových dobrovolných báňských záchrannářů pro celý ČSUP. Za dobu svého působení se báňští záchrannáři ČSUP podíleli celkem na cca 3 000 akcích – zásazích při záchrane lidských životů a majetku v podzemí i na povrchu, při požárech v dole, při pádech horniny, při výbuších a výronech plynů, při závalech na důlních pracovištích, při úrazech horníků, při otravách kyslíčnickem uhelnatým. Dále pak při speciálních pracích v podzemí i na povrchu, které vyžadovaly použití záchrannářských dýchacích přístrojů.

Nedílnou součástí působení báňské záchranné služby byla organizační a kontrolní činnost v oblasti protipožární a protihavarijní prevence. Rovněž se podílela na výzkumné činnosti v oblasti zejména dýchací techniky a na dalších záchranných akcích mimo hornickou činnost. Nelze opomenout např. účast příbramských báňských záchrannářů

Šachta č. 16, areál

při požáru Sv. Hory v roce 1978 a při řadě dalších havárií či požárů (např. při požáru kravína v Konětopech, kdy bylo potřeba zásahu v izolačních dýchacích přístrojích), při obtížném průzkumu Bartolomějské štoly u Dolní Oboří, při likvidaci následků výbuchu v horním patře v bytovém domě u zimního stadionu, v 80. letech

práce při uzavírání radioaktivních odpadů uložených ve starých důlních dílech v údolí Berounky, mimořádnou událost – havárii s 98 % výronu kyslíčnicku uhličitého při hloubení odvodňovací jámy v Mosteckém revíru, kdy záchrannáři HBZS společně s hlubináři VDUP v izolačních dýchacích přístrojích pokračovali v prohloubení

této jámy přes nebezpečné pásmo, a mnoho dalších akcí za nezbytného použití izolačních dýchacích přístrojů...

Od roku 1990 docházelo v příbramských uranových dolech k postupnému útlumu hornické činnosti a v roce 1998 k ukončení činnosti báňské záchranné služby

pokračování na straně 6

Báňská záchranná služba Československého uranového průmyslu

pokračování ze strany 5

Šachta č. 16, lampovna, samoobslužná nabíjecí stanice důlních lamp

A léta běží, vážení

Je to až neuvěřitelné, že dne 15. srpna 2019 uplynulo 50 let, kdy jsem přešel z hlubinného a povrchového dobývání hnědého uhlí na dobývání uranové rudy do Příbrami. Po 11 letech fárání v Severočeských hnědouhelných dolech (SHD) na Mostecku jsem nastoupil 15. srpna 1969 na Uranové doly v Příbrami.

Moje první šachta byla š. č. 9 (důl II) v Jeruzalémě. Nastoupil jsem k závodnímu Ing. Čížkovi jako lamač na 25. úsek (15. a 16. patro), k naddůlnímu Milanu Sukovi. Odmítl jsem při nástupu zařazení jako štajgr, abych poznal dobývací metody, důlní technická zařízení a organizaci práce v dole. Pracoval jsem na ražbě sledných chodeb v partě předáka Miloše Prudkého (Miloš pracoval jako lamač v kolektivu rychlorazičů, který v r. 1956 vytvořil světový rekord 1 021,3 m v měsíčním postupu při ražbě překopu na šachtě č. 6). V této partě jsem na vlastní kůži poznal, jaký je rozdíl v pracovním tempu na hlubinných uhelných dolech a na uranových dolech. To byl teda fofr, ale musel

jsem se přizpůsobit. Na nováčka v partě se ohled brát nemohl. Musely se udělat dva cykly a šmytec. Na dobývce u předáka Honzy Diana jsem se učil vrtat zub i povrtávku, obsluhovat škrabákový vrátek, zvedat komín a rudosýpy. Jednou jsme zvedali ukloněný rudosýp z betonových skruží se směnovým předákem Pepíkem Posoldou (Malý Rapl), skruže neobložil šalovačkami a ty nám ujely. Malý Rapl vzal sekuru a hnal po dobývce, jako bych to způsobil já. Už mi jen zbývalo naučit se práci při ražbě komína. Tak jsem byl přidělen k předákovi komínářů Láďovi Martinkovičovi. To už jsem uměl vrtat teleskopickým kladivem PT 29, tak jsem tuto lamačskou práci zvládl.

Když jsem jako otloukánek prošel těmito pracemi a partami, nechal mě Milan Suk těmito partám na 15. patře štajgrovat. Byli to ale prima chlapi, tak mi ani nepřipomínali, že jsem se vlastně u nich učil. Od srpna 1969 do dubna 1976 jsem pracoval na dole II jako lamač, štajgr, inženýr úseku, vedoucí úseku, provozní inženýr dolu na š. č. 6, š. č. 9 a š. č. 21.

Šachta č. 21 byla výjimkou na dole II – byla nejmělkčí, neměla bohaté uranové zrudnění, ale měla bohaté žíly na stříbro. Z vytěžené rudy se za dobu existence šachty vytavilo 11 tun stříbra. Jako provozní inženýr dolu jsem schvaloval pasporty důlních děl, zpracovával Havarijní plán dolu, byl jsem báňským záchranářem, velitelem Závodní báňské záchranné stanice, vedoucím likvidace havárie, prováděl jsem 1× za čtvrtletí kontrolu stavu výztuže jam č. 6, 9, 6S, 6P, 21, KV 6 (jízdou na koruně klece se šachetním tesařem).

Na dole II byla výborná parta techniků: závodní Ing. Josef Čížek, hlavní inženýr Milan Maňovský, hlavní ekonom Ing. Milda Šnobl, Vašek Svěchota, naddůlní Milan Suk, Karel Štochl, Láďa Vašek, Honza Kuchař, šéfměřič Láďa Pelikán, hlavní geolog RNDr. Karel Štych, OTK Láďa Punčochář, hlavní mechanik Zdeněk Zábranský, Ing. Franta Votruba, vedoucí těžby Jarda Boháč a další chlapi. Byla to stará parta a mě mezi sebe přijali.

Začátkem r. 1975 mě lanařil Ing. Jarda Kulhánek (náměstek z Uranových dolů Hamr), abych přešel od Ing. Čížka z dolu II dělat hlavního inženýra na důl Křižany. Už jsme si s manželkou vybrali byt v České Lípě, a že mě tam generální ředitel ČSÚP Ing. Vladislav Nový přeloží. Když jsem se z Hamru vrátil, zavolał si mě Ing. Čížek, vytáhl ze stolu moje kádrové materiály a povídá: „Já půjdu dělat závodního na důl IV (š. č. 19 a Bytíz) a ty buď půjdeš se

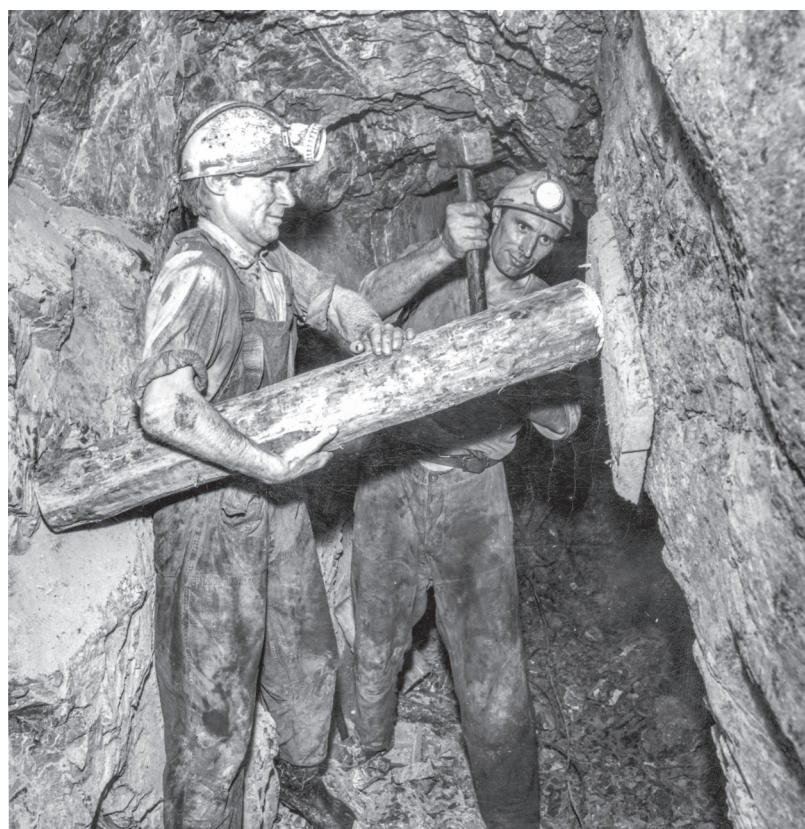
na Příbramsku. Veškerá hornická činnost byla ukončena v celém příbramském rudním revíru.

Český báňský úřad v Praze, jehož předseda JUDr. Ing. Roman Makarius, CSc., sám dlouholetý aktivní báňský záchranář a vynikající odborník v oblasti bezpečnosti práce v hornictví, ocenil dlouholetou obětavou práci příbramských báňských záchranářů v báňské záchranné službě udělením stříbrných a bronzových Zasluzných záchranářských křížů. V roce 1998 u příležitosti definitivního ukončení hornické činnosti bylo jimi poctěno šest pracovníků báňské záchranné služby v Příbrami: Ing. P. Bednařík, B. Hladík, J. Mach, P. Nováček, V. Soukup a A. Vaniček. Především to však

bylo ocenění čestné práce dobrovolných báňských záchranářů z řad horníků a dalších odborných důlních pracovníků – tesařů, zámečníků, elektrikářů, pracovníků od těžby a dopravy, větráků, dozimetristů a stovek báňských záchranářů z povolání, kteří po téměř celé století plnili poctivě a obětavě v mimořádně obtížných a nebezpečných podmínkách náročné úkoly při výkonu báňské záchranné služby v příbramských uranových dolech a březohorsko-bohutínském důlním revíru. ■

*Díky vám, kamarádi záchranáři!
Zdař Bůh!*

Ing. Petr Bednařík

Výdřeva na dobývce

mnou, nebo půjdeš do pr--le.“ Tak jsem 1. dubna 1976 nastoupil k Ing. Čížkovi na důl IV jako provozní inženýr se stejnou pracovní náplní, jakou jsem měl na dole II. A protože čert nikdy nespí, tak v září 1977 mě generální ředitel neposlal na Uranové doly Hamr, ale na Uranové doly Západní Čechy v Zadním Chodově u Mariánských Lázní jako technicko-výrobního náměstka a statutárního zástupce ředitele koncernového podniku Ing. Milana Maňovského. Zde jsem pracoval do konce roku 1982.

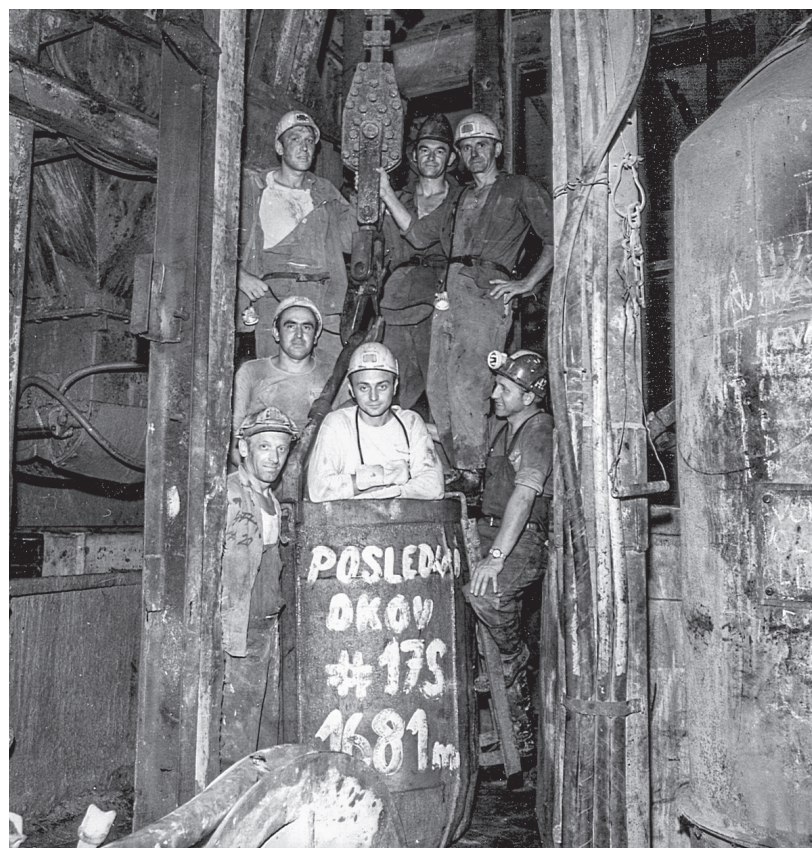
V únoru r. 2004 jsem nastoupil na DIAMO, s. p., Správu uranových ložisek, o. z., Příbram jako technický pracovník na oddělení technické a investic.

V této funkci jsem zajišťoval realizaci 10 investičních staveb v oblasti Příbram, zejména akce: Čistírna důlních vod (ČDV II) a Přeložka potoka K Sázkám (u této složité stavby bylo nutné dodržet v délce přeložky 400 m spád železobetonového dna koryta 3 ‰, tj. 3 mm/m).

Dnes ještě jednou děkuji za splnění tohoto technicky náročného díla pracovníkům Provozu Příbram, SUL, o. z., Příbram: Ing. Miloši Šaškovi, Oldovi Lípovi, partě bagráků a řidičů, partě zedníků, vedené Láďou Humňalem (nesli odpovědnost za dodržení měřických záměrů) a partě zámečníků vedené Jirkou Hodysem za výrobu ocelové armatury, betonářských forem a vlastní betonáž.

Vysoké uznání patří měřičům vedeným Karlem Hřídalem, kteří soustavnou kontrolou a neustálým udáváním výšek zajistili, že jsme mohli zvolat: „A přece teče!“ Všichni pracovníci se zhostili svých úkolů velmi zodpovědně a prokázali svůj um a řemeslný fortel při realizaci tak technicky náročné stavby, přestože se s tak složitou stavbou nesetkávají denně. ■

*Zdař Bůh!
Ing. Jiří Kubát*

Šachta č. 19, hloubení slepé jámy 17S ukončeno 21. 7. 1971 hloubkou 1 681 m